

Lietuvos Respublikos Seimo nariams

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai

POZICIJA

DĖL NAUJOS LIETUVOS RESPUBLIKOS FINANSINĖS PASKATOS PIRMĄJĮ BŪSTĄ ĮSIGYJANČIOMS JAUNOMS ŠEIMOMS ĮSTATYMO REDAKCIJOS

LiJOT Asamblėja Nr. 60

2024 m. spalio 19-20 d.

Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (toliau – LiJOT), didžiausia nevyriausybinė jaunimo organizacija Lietuvoje, vienijanti 62 nacionalines jaunimo ir su jaunimu dirbančias organizacijas, savivaldybių jaunimo organizacijų tarybas, susipažinusi su nauja Lietuvos Respublikos finansinės paskatos pirmajam būstui įsigyti jaunoms šeimoms įstatymo redakcija, išreiškia susirūpinimą dėl pasikeitusio paramos skyrimo dydžio ir atkreipia dėmesį į tai, kad šie pokyčiai gali sukelti papildomų finansinių sunkumų jaunoms šeimoms.

Nuo 2025-01-01 įsigalios nauja **Lietuvos Respublikos finansinės paskatos pirmąjį būstą įsigyjančioms jaunoms šeimoms įstatymo** (toliau – FPPBĮJŠĮ) redakcija, kuria bus ženkliai sumažintas paramos dydis pirmą būstą siekiančioms įsigyti jaunoms šeimoms.

Iki 2024-12-31 galiojančioje FPPBĮJŠĮ redakcijoje įtvirtinti šie būsto kreditui skirtos paramos dydžiai:

- neauginančioms vaikų – 15 proc.;
- auginančioms 1 vaiką – 20 proc.;
- auginančioms 2 vaikus – 25 proc.;
- auginančioms 3 ir daugiau vaikų – 30 proc.

Nuo 2025-01-01 įsigalios nauja šio įstatymo redakcija¹, kurioje reikšmingai sumažinama parama pirmąjį būstą įsigyjančioms jaunoms šeimoms:

- neauginančioms vaikų ar auginančioms 1 vaiką – 10 proc.;
- auginančioms 2 vaikus – 12,5 proc.;
- auginančioms 3 ir daugiau vaikų – 15 proc.

Po nepriklausomybės atkūrimo būsto privatizacija Lietuvoje išaugino būsto savininkų skaičių, o rinką ėmė reguliuoti ne valstybė, o rinka. Tai pablogino jauniems žmonėms sąlygas

¹ Lietuvos Respublikos finansinės paskatos pirmąjį būstą įsigyjančioms jaunoms šeimoms įstatymas

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/fbabd7a2785011e89188e16a6495e98c/wHhDBXcM?jfwid=-5f5kriufl>

įsigyti būstą – dėl aukštų kainų, griežtų paskolos sąlygų ir pajamų trūkumo daugelis neturi galimybių įsigyti ar nuomotis būsto.² Jauna šeima yra laikoma didžiausia rizikos grupe, turinčia mažiausias galimybes savarankiškai įsigyti būstą lyginant su kitomis socialinėmis grupėmis.³

2018 m. birželio 21 d. priimtas finansines paskatos pirmąjį būstą įsigyjančioms jaunoms šeimoms įstatymas (įsigaliojęs nuo 2018 m. rugsėjo 1 d.) yra viena pirmųjų priemonių, orientuotų į jaunimo apsirūpinimo būstu gerinimą Lietuvos regionuose.⁴ Šio įstatymo įgyvendinimas yra gyvybiškai svarbus Lietuvos ateičiai dėl valstybei pavojingos demografinės situacijos.⁵ Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018-2030 metų strategijoje pažymima, remiantis apklausomis „jaunos šeimos patiria apsirūpinimo būstu problemų“⁶. Tyrimai rodo, kad būsto įsigijimas suteikia stabilumo, padeda greičiau įsikurti nuolatinėje gyvenamojoje vietoje, taip mažinant emigracijos tikimybę.⁷

2024 m. birželio 25 d. buvo priimtas pakeistas finansinės paramos jaunoms šeimoms teikimo modelis, kurio pakeitimas argumentuojamas kaip privalumas – sumažinus skiriamos paramos šeimai skiriamą sumą, bus galima teikti šią finansinę paskatą didesniam jaunų šeimų skaičiui⁸. Tačiau, žvelgiant į realias būsto įsigijimo sąlygas, 10 proc. kompensacija yra per maža – jaunoms šeimoms, kurioms jau ir taip sunku įsigyti pirmąjį būstą, reikia turėti beveik tiek pat santaupų. Norint gauti banko paskolą, būtinas pradinis įnašas, siekiantis 15–20 proc. būsto vertės. Situaciją dar labiau apsunkina tai, kad turto vertintojai dažnai įvertina būstą mažiau nei pardavėjo prašoma suma, tad šeimai tenka padengti skirtumą. Todėl jaunos šeimos, kurioms ši parama būtina, gali jos net neprašyti, bijodamos neturėti pakankamai lėšų pradiniam įnašui.

Tad, atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą argumentaciją, LiJOT siūlo persvarstyti naujos redakcijos įstatymą – būtina visais įmanomais sudaryti palankias sąlygas jaunoms šeimoms įsigyti pirmąjį būstą, **didinant** finansinę paramą.

2 Brazienė, R., & Mikutavičienė, I. (2018). Būsto politikos vertinimas Lietuvoje: jaunimo grupės požiūris. *Viesoji Politika ir Administravimas*, 17(3), 470-483.

3 Bertolini, S., & Filandri, M. (2016). Young people and home ownership in Europe. *International Journal of Housing Policy* 16-2, 144-164.

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14616718.2015.1130606>

4 LIETUVOS RESPUBLIKOS FINANSINĖS PASKATOS PIRMAJŲ BŪSTŲ ĮSIGYJANČIOMS JAUNOMS ŠEIMOMS ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS GYVENTOJŲ TURTO DEKLARAVIMO ĮSTATYMO NR. I-1338 1, 2 IR 7 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ AIŠKINAMASIS RAŠTAS.

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/18a71ec02cd211e8a1edec7ada37067a?jfwid=s8tks9cxd>

5 *Gimstamumas - Oficialiosios statistikos portalas*. <https://osp.stat.gov.lt/lietuvos-gyventojai-2023/gimstamumas>

6 Nutarimas Dėl Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 metų strategijos patvirtinimo

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/fbb35e02c21811e883c7a8f929bfc500>

7 Kazlauskienė, K. (2020). *Finansinės paskatos sistemos jaunoms šeimoms vertinimas gerovės valstybės kontekste* (Doctoral dissertation, Kauno technologijos universitetas).

8 *Taiklesnė ir efektyvesnė parama jaunų šeimų įsigyjamam pirmajam būstui*.

<https://socmin.lrv.lt/lt/naujienos-1/taiklesne-ir-efektyvesne-parama-jaunu-seimu-isigvijamam-pirmajam-bustui/>

Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos Prezidentas

Umberto Masi